

På liv och död när Göran Tunströms ofullbordade roman blir oratorium

1999, året före sin död, samarbetade Göran Tunström med Gunnar Eriksson och Göteborgs Kammarkör i ett konsertprogram kring romanen ”Berömda män som varit i Sunne” och tankeboken ”Under tiden”. I sitt författarskap hade Tunström alltid haft en djup längtan till musiken. Under arbetet med Eriksson ställde han också många frågor kring musiken under 1600-talet. Det sekel som hans ofullbordade roman, ”Försök med ett århundrade”, handlade om. Och som gavs ut 2015.

I sitt efterord liknar Göran Sonnevi romanen vid en ruin, ett omöjligt bygge, men som också därför bär på en möjlighet. Denna möjlighet har nu Gunnar Eriksson gripit tag i när han gjort oratoriet ”Göran Tunströms ofullbordade roman” för Göteborgs Kammarkör och skådespelare - baserat på en textbearbetning av Henric Holmberg som också står för regin.

På Artistens scen träder så Maria Hörnelius fram som Minnet. Och berättar, till smärtsamma klanger av Claudio Monteverdi, om författaren som ville skriva om ALLT. Inte om någonting annat. Författaren, spelad av Linus Tunström, frågar sig: ”Vad var det jag ville en gång, egentligen? Jag ville skriva” Och lägger till att han är en katastrof som samtidsskildrare: ”...pennan styr åt annat håll”. Något som får oratoriet att dyka rakt ner i 1600-talet med musikaliska fragment som kören får att växa till ett kaotiskt kluster.

Resan går till ett Europa som hade brunnit, som fått tonerna att förskräcka fly åt alla sidor. Och med så mycket smärta. Men det är dit Författaren tänker sig. I en smått fantastisk scen möter vi honom utanför romanfantasin, i verklighetens Bohuslän roende med sin hustru där Eriksson mixat ihop Evert Taube med Monteverdi i en lika omöjlig som fullt möjlig körsats. Som nästan sprängs sönder av liv och död.

Tillbaka i romanen och till det blödande och klagande Europa möter Författaren en orkester - Hovkapellet - som görs av kören. Här tonar fram ett mindre blödande, skuldbenäget Europa, med sprittande toner, där de moraliska tonfallen bleknar bort "likt morgonstjärnor". Men det är också en inre punkt där "Musik låter sig höras, renande, frälsande, och utan vars existens ingen Mening i livet finns."

Med Henry Purcells "Music for a while", ett tema av Béla Bartók och Bachs "Singet dem Herrn" når så oratoriet fram till den punkt då sången slår alla med häpnad. Och till romanens allra sista, skälvande och ofullbordade mening, som saknar punkt: "Han står mycket stilla, mycket".

Martin Nyström

Dagens Nyheter 2019-08-30